

ישעיה ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א
בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

להצלחת דן בן חנה וזוג' עככ"ב - לכריאות שמירה עליונה והרמת קרן המזל וכט"ס לעד אכ"ר

גליון מס' 392

ערש"ק פרשת "תולדות", כוז' בוזשון תשע"ד

שבת מברכי
ר"ת: כסלו
המולד: ביום ראשון
בשעה: 12 בצהריים
14 דקות ו-4 חלקים

בין צדיק לרשע

בשעה טובה ובמזל טוב נולדים ליצחק ולרבקה זוג תאומים חמודים אחרי שנות עקרות רבות. השמחה גדולה וההתרגשות מורגשת. השנים עוברות חולפות. יעקב ועשיו אומנם תאומים הם אך כלל אינם דומים. אומנם הלבוש זהה וכיפה גדולה מכסה את ראשם, פאות מסולסלות מעטרות את פניהם וספר קודש בחיקם, אולם מהותם שונה להפליא. בעוד שאת יעקב אבינו מעניינים רק דברי תורה וקדושה, ואין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, סגור הוא בבית המדרש וכל הקורה בעולם הגדול ממש לא מענין אותו, עשיו אחיו אומנם גם היה לומד תורה ושואל שאלות מפולפלות את אביו כגון כיצד מעשרים את התבן ואת המלח, אך עיניו תמיד פזלו לעבר הרחוב. מחשבותיו תמיד שוטטו אי שם בעולם הגדול, ובבין הזמנים אינו היה פוסח על שום אטרקציה מוצעת. הגאון רבי אליהו לאפייאן זצ"ל מתאר בסיפרו "לב אליהו" עד כמה עשיו היה מאמין גדול. כשקיבל יעקב אבינו את הברכות מיצחק אביו, עשיו היה אז בן שישים ושלוש שנים. עומד הוא ומבקש ומתחנן מאביו שיברך גם אותו, וכשאין האב מברכו, מרים הוא את קולו ובוכה. הרי זה אות ברור כי יש לו אמונה גדולה בה' יתברך, ויודע שהוא בורא כל העולמות ומושל בכל. וכן יודע עשיו שיש אנשים צדיקים שמוצאים חן בעיני ה' והוא נותן להם את כל מבוקשם ושומע לתפילותם ולברכתם. יודע עשיו היטב שאם אביו לא יברכו, לא יצליח בחייו בשום אופן, ולא יועילו לו כל השתדלות. לא כוחו ולא עוצם ידו, חוכמתו ובינתו תעמוד לו, רק ברכתו של אביו, ולכן שאביו מסרב לברכו, מרים הוא קולו ובוכה וצועק צעקה גדולה ומרה כאדם שנחרב עליו עולמו. ע"כ. אחים ואחיות יקרים, הרי לנו ראייה שגם רשע יכול להיות בעל אמונה גדול. המבדיל בין צדיק לרשע הוא המעשה. נעשה ונרבה בתורה ובמעשים טובים, ונוכה להיות צדיקים.

מדברי מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א מי יורה דעה ומי יבין שמועה?

"ויתרוצצו הבנים בקירבה ותאמר אם כן למה זה אנכי" וכו'. פירש רש"י הקדוש: כשהייתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת. עוברת על פתחי עבודת אלילים, עשיו מפרכס לצאת. והקשו רבים מן המפרשים מדוע יעקב פרכס לצאת? הן יושב הוא במעי אמו ולומד כל התורה מפי מלאך כמבואר בגמרא נדה (ל): ומה חסר לו? תשובות רבות נאמרו אך אחת מהן והידועה שבהן, שאומנם תורה היה ליעקב אבינו אך עמל התורה חסר לו שם. יעקב לא חפץ ללמוד מן המוכן. יעקב חפץ בעמל התורה וביגיעת התורה כי היא היא הנותנת חיים לעושה. כשאנו נמצאים בשבוע בו יחול יום השלושים להסתלקותו של מרן גאון ישראל, רב פעלים מקבציאל, אור עינינו רשכבה"ג הראש"ל רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל וזיע"א, עודנו כואבים ומזועזעים, איננו מסוגלים לעכל את המילים "זכר צדיק לברכה" היתכן? יוסף איננו ואני אנה אני בא? מי יורה דעה ומי יבין שמועה? הוא האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות. יחיד בדורו בעמל התורה, אם יהיו כל הימים והנהרות דיו וכל העצים קולמוסים, לא נוכל לתאר עלי גליון התמדת התורה ועמל התורה של רבינו זצ"ל מה! נער הייתי גם זקנתי, בביתו גדלתי בצעירותי וזכיתי לשבת שעות על גבי שעות ולראות ולשאוף את עמל התורה, את היגיעה העצומה, את הביטול העצמי לכל אות מתורתינו הקדושה. איך נוכל להעביר לדור החדש את זיכוי הרבים במסירות עצומה, לבוא לכל שיעור ולכל עצרת, לכל אזכרה ולכל כנס תורני ולא בשביל מאות או אלפים! בשביל עשרות בודדות. חלקם זקנים וחלקם שאינם יודעים ספר כלל ועיקר. ראיתי את מסירותו לעשרים מבוגרים, את שיעוריו הקולחים והבהירים, ובעצימת עיניים אינך יודע אם דורש הוא לעשרים אנשים או לאלפים רבים, אהבת התורה חצתה את כל הגבולות. מעולם לא ראינו אותו מתבטל. כל דקה, אבל ממש כל דקה כפשוטה הייתה מנוצלת עד תומה. זכיתי לראות מקרוב כמה היה בוכה וצועק מקירות ליבו: "אני רוצה ללמוד", ואת זה זעק בהיותו שר התורה. בקי בכל מכמניה ומונח בכל פסוק ותג שבה! כשהיה לומד, היה הדבר כמי שלא ראה צורת אות מימיו, ממש כדרשת חז"ל: "וידגו לרוב" - כמו הדגים שחיים במים אך צמאים לכל טיפה נוספת, ועתה יתומים היינו ואין אב, אמותינו כאלמנות. מי יפייס את הקב"ה בתורתו? מי יעמוד בפרץ? עמוד התורה התרופף לצערינו! חובתינו לזכור ולהזכיר בצילנו של מי חיינו וממי ינקנו את ראשית תורתינו. מי הצמיח לנו את הכנפיים לעוף גבוה, ומי נטע בנו את השאיפות. מי דרבן אותנו לצאת אל העם, ומי עמד אחרינו בכל עת וזמן. חובת כל יהודי לקיים את בקשתו של מרן מופת הדור זיע"א בכל דרשה ובכל עצרת: לאמץ עוד יהודי. לקרב עוד יהודיה. להטעימם מצוף תורתינו הקדושה, לשבת ולהגות בתוה"ק כי היא חיינו ואורך ימינו. סיב ובלה בה ומינה לא תזוע. והשיל"ת ינחם לבבנו השבור וישלח לנו רועה נאמן בקרוב, וזכותו של מרן מופת הדור זיע"א שעמד לימינו באופן אישי ולימין קהילתינו הקדושה בכל עת וזמן, תעמוד לנו בכלל כל בית ישראל, שנוכה להיושע בישועת עולמים בביאת הגואל ובבניין אריאל, יגל יעקב ישמח ישראל, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה, אכ"ר.

זמני כניסת שבת ויציאת השבת

לרכנו תם	יציאת השבת	כניסת השבת	ת"א
18:03	17:28	16:29	ת"א
18:06	17:27	16:14	י-ם
18:03	17:26	16:19	חיפה
18:07	17:29	16:32	כ"ש

הפסחת השבוע: "מחר חודש"

מטעמים לשבת

את יעקב, אשר בו הכירה את האמת לאמיתה...
(מעיינה של תורה)

"הקול קול יעקב, והידיים ידי עשיו" (כו, כב)

"הקול קול יעקב, והידיים ידי עשיו" (כו, כב) ועוד אמרו במדרש: "הקול קול יעקב, והידיים ידי עשיו", כוחו גדול משלו. עשיו, אם תופס את האדם - הרי הוא בידו, ואם בורח - אינו יכול לעשות לו דבר. אבל אתה, אפילו אם אדם בורח מסוף העולם ועד סופו - הקול קול יעקב. אתה אומר תפילה בבית הכנסת, והרי הוא נופל בידך מעצמו!
(מעין השבוע)

"ראה ריוז בני כריוז השדה... ויתן לך האלקים" (כו, כו-כוז)

יצחק אבינו ציין בהתפעלות: "ראה ריוז בני כריוז השדה אשר ברכו ה'. ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, ורוב זגן ותירושו". מה הקשר בין ההקדמה לברכה? אלא, הסביר רבינו עובדיה ספורנו ז"ל, כך רמז יצחק לבנו אהובו: ראה בני, הבורא יתברך הכין עבורנו פירות וירקות למאכל, כדי לקיים את גופנו. אבל בחסדו הגדול נתן בהם גם ריח טוב, כדי להשיב בו את נפשנו לפיכך, כשאני מברך אותך בברכות גשמיות לרוב שפע וטובה, את שתכח את בחינת הריח, לטפח גם את הנשמה...
(מעין השבוע)

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (כה, כו)

הדגיש הכתוב שאברהם הוליד את יצחק, על אף שכבר ידוע לכל שאברהם הוליד את יצחק, כיון שאברהם הכיר את בוראו מגיל שלוש שנים והיה ראש כל המאמינים בעולם, ובא הכתוב ללמדנו שאברהם הוליד את יצחק גם מבחינה רוחנית, דהיינו שהשריש את האמונה בבני יצחק, כשם שהשריש את האמונה בעולם כולו.
(תורת הפרשה)

"ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו... ורבקה אהבת יעקב" (כה, כז)

יצחק היה עולה תמימה, תמיד מובדל ומופרש מן העולם, ולא העלה כלל על דעתו, כי אפשר להערים ולרמות. לפיכך כאשר שאל אותו עשיו: "היאך מעשרין את המלח ואת התבן" - סבור היה, כי באמת ובלב תמים שאל זאת עשיו, ומשום כך רחש לו אהבה יתירה. אבל רבקה הרי נולדה במחיצתם של רמאים, אחיה היה לבן הארמי, וכבר הכירה היטב את טיב העולם, שאפשר לשאול שאלות כמדקדק במצוות ולהיות בעת ובעונה אחת עשיו הרשע... לפיכך אהבה

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

והוא תירץ כך: לא היה לעשו כל חשבון וגם רצון לצאת בלי יעקב, מה היה עשו יכול לעשות בעולם הגדול הזה זולת יעקב? את מי היה מכה? למי היה ממרר את החיים? על מי היה יכול להוציא דיבות ועלילות שוא? כלפי מי היה גוזר גזרות רעות ואכזריות? הוא היה אומנם מתרוצץ ומפרכס לצאת, אבל בלי יעקב לא רצה לצאת...

ומסופר על הצדיק **רבי מאיר מפרימשלאן זצ"ל** שאמר פעם באוזני חסידיו: למורי ורבי רבי חיים מצ'רנוביץ', בעל "באר מים חיים", היה בן שלא הלך בדרך הישר. אולם רבי חיים לא הרחיק בן זה מעל פניו, וחרף העובדה שסר מדרך האבות, דאג רבי חיים לכל צרכיו כפי שנהג בשאר ילדיו. וכך היה אומר רבי חיים, בנושאו שתי ידי לשימם: רבנו של עולם, יהי רצון שתתנהג עם בניך במידת הרחמים, כפי שאני הקטן נוהג בבני. אף לי בן שסר מדרך הישר, ובכל זאת אני מרחם עליו ומספק לו את כל צרכיו. רבי מאיר הפסיק לרגע את שטף דבריו, ואחר כך הוסיף ואמר: לעניות דעתי, מרמזת על כך התורה בכתוב "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו", יצחק אבינו צפה ברוח הקודש, שלעתיד לבוא יפנה אליו הקדוש ברוך הוא בטענה קשה: "בניך חטאו לי" כפי שאמר בתלמוד (שבת פ"ט:), והוא יצטרך ללמד זכות עליהם. משום כך הקדים יצחק אבינו תרופה למכה בכתוב "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" - כדי שתהא לו אחר כך טענה מזומנת בפיו, להשיב לו לרבונו של עולם: הנה גם אני אהבתי את בני, אף על פי שהיה זה עשו...

(תורת הפרשה)

"ואלה תולדות אברהם יצחק אברהם הוליד את יצחק" (כ"ה, ל"ט) מסופר על הגאון **רבי אליהו מוילנא זצ"ל**, כאשר היה יד בן ארבע שנים, היה בכי כבר בחמישה חומשי תורה. והנה פעם אחת כשהיה בבית הכנסת בחג הסוכות יחד עם שאר הילדים שלמדו איתו בחדר, עמד אחד מוקני חכמי וילנא, ופנה אל הילדים ואמר להם: הגידו נא לי ילדים אהובים, היכן אנו מוצאים בחומש את שמו של "אברהם" כפול זה אחר זה "אברהם אברהם", מלבד פרשת העקדה שכתוב שם "ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם אברהם"? עוד טרם שהספיקו הפעוטים יחד עם הצעירים שמסביב להם להרהר בשאלה זו, קפץ אליהו הפעוט וענה: והלא כך כתוב בפרשת תולדות "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק"...

***

"ויתרוצצו הבנים בקרבה" (כ"ה, כ"ב) מסופר על הגאון **רבי אריה ליבוש זצ"ל** רבה של קישינוב, שעוד בהיותו ילד כבן שש שנים, כבר היו ניכרים בו סימנים של צדקות וחריופות. פעם אחת נשאל מתלמיד חכם אחד, מדוע כאשר רבקה עברה ליד פתחי עבודה זרה, עשו לא יצא ממנה, והרי לא היה מי שיעכב את יציאתו כי הוא מונח בראשונה? השיב הילד, שבאמת עשו היה מפרכס ומשתוקק לצאת, אבל הוא חשש שכאשר הוא יצא לפתח עבודה זרה, הלו ישאר מקום חופשי ליעקב לצאת לפתחי תורה ולא יהיה מי שיעכב בידו, משום כך בחר להשאר בבטנה של רבקה, כדי שלא לתת אפשרות ליעקב לצאת ולהכנס לבית מדרש של תורה... שאלה זו שאלו גם את רבי לייב ברבי בצלאל (המהר"ל) בקטנותו,

והייתם לי סגולה

קבלה מרבינו יהודה החסיד ז"ל - שכל האומר שלושה פסוקים שסימנם אב"י ביושר ולמפרע בכל יום ניצול מכל צרה. "אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה", סלה תסובבני פלט רני תצרני מצר לי סתר אתה, "בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים", עולמים צור ה' ביה כי עד עדי בה' בטחו. "ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום", בשלום עמו את יברך ה', יתן לעמו עוז ה'.

(סגולות ותפילות)

מדברי ראש הישיבה הרב ר' יוסף מוגרבי שליט"א

חינוך הבנים

מי צריך להכין את שיעורי הבית?

הורים רבים מאבדים שליטה בהגיעם לשעת שעורי הבית עם ילדיהם. הדבר נהפך למרדף לא נעים, למסע אימים והכפשות ואינו תורם לאווירה חיובית כלל ועיקר. חובתנו כהורים לדעת ששעורי הבית והמבחנים הם בתחום אחריותו של הילד ויש לחנכו לחשיבה זאת. צריך להפוך לדבר מובן מאליו, כמו לאכול ולהתלבש. חינוך לאחריות - פירושו לגדל ילד מבוגר ואחראי על מעשיו והתנהגותו, וכן בתפקידים ובמטלות המוטלים עליו. ילד שיכול לעמוד בהצלחה בעול, יוכל בעתיד אי"ה, גם לעמוד בעול התורה, עול הפרנסה ועול של בית, דבר שאין כמעט שני לו בחשיבותו. הורים המכניסים את שעורי הבית במקום ילדיהם, או מלאכות יד, או עבודות גמר ואפילו קישוט במחברת - מונעים מהילד עמידה באחריות בתפקידים המוטלים עליו. אולי לא חשו על כך, אך בעשייתם הם מחמיצים הזדמנות פז לחינוך בדרך החיובית. נכון שהקישוטים דומים יותר לקשקושים והתפרים ברקמה יוצאים עקומים וכו', אך מה בכך? עלינו לעודד את הילד על כל עשייה ועשייה. כשברבות הימים תשתפר היכולת שלו ורמת הביצוע תעלה. אם רק נאפשר לו... לעיתים, גיל צעיר, כשהורה משתתף בקישוט המחברת, עשויה לגבור אצל הילד המודעות לחשיבות מחברות מסודרות. "אם המחברת תחייך אליך - תרצי יותר לשמור עליה", אומרת האם לבתה בכתה א'. כמובן, עצה זו היא לזמן קצר ביותר ועל מנת להטעים את הילדה טעמם של סדר ואסטיטיקה. ננסה להתייחס אל המטרות החינוכיות שבהכנת שיעורי הבית: א. הבעה בכתב ב. קריאה והבנת הנקרא ג. ניקיון וסדר מחברות ד. פיתוח יכולת ההפשטה ה. הורדת רתיעה מ"ספר גדול" (ילד היודע שהוא יכול לגשת לספר מדף הספרים הגבוה של אבא ולדפדף בו וזה נעים לו, מפני שפעם כבר עיין בו, וזהו הישג יוצא מן הכלל). ו. עבודה עצמית. בהכנת שיעורי הבית יש לראות משימה התפתחותית. ילד לומד להכין משהו בכוחות עצמו ועקב דבר זה זוכה בהערכה. בשל כך אנו מתנגדים שהורים יכינו את שיעורי הבית במקום ילדיהם. כשהורה מכין את השיעורים, הוא מונע בכך את החלק החשוב ביותר של שיעורי הבית: "המאמץ". מאמצים אלו הם תפקידו של הילד, כך הוא לומד להשקיע כדי לראות תוצאות. בחברה בת ימינו, כאשר ההישגיות תופסת מקום נכבד כל כך, יש צורך למתן אותה בבית ולהעמיד אותה במקומה הראוי. ילד המשקיע מאמץ, על פי רוב - מוסיף להתפתח באישיותו ויראה טעם להמשיך להוציא מעצמו כוחות הלאה והלאה. אומנם דרך זו ארוכה אך היא קצרה מאוד בסופה. הורים המנסים לעשות ההיפך וללכת כביכול בדרך "הקצרה", מגלים בהמשך כמה ארוכה הדרך... והניסיון מוכיח... כדאי לנסות.

שלום בית

אם ידעתי אז מה שידוע לי היום...

כותרת זו ידוע לכולנו, מי לא אמר זאת פעם בחייו? מי לא ייחל להתחיל את החיים עם תוכניה מצורפת? עם הידע של עכשיו וכוח הנעורים של אז? מזלנו הוא שאנו משתנים עם השנים. הזמן משנה אותנו, קשר הנשואין גם הוא משנה אותנו, אך על פי שראשית חיי הנשואין לא היו כל כך טובים, תמיד ניתנים לשינוי, הדבר תלוי אך ורק בנו. אנחנו הקובעים והבוחרים את התנהגותנו. אנחנו אלו שבוחרים בדרך של האשמות, הטחות ביקורת, אנחנו אלו שבוחרים לעזוב ולהתנער מאחריות, וכן אנחנו אלו שבוחרים לבוא לקראת בין הזוג ולהשתנות, אנחנו היוצרים ומקבלים את האחריות לבחירתנו האישית, אנחנו יכולים להשתחרר מסגנון החיים שהתוונו לנו, ותחת זאת לומדים לעמוד בפני סיטואציות חדשות ומגלים דרכים חדשות לחשיבה, אנחנו מסוגלים להשתמש ביכולת לנו להחליט באופן עצמאי ומסוגלים למצוא כיוון תחילתי לפוטנציאל שלנו לקבל החלטות בכוחות עצמנו בתודעה מלאה. אנחנו חופשיים לבחור - למרות היצרים והדחפים הבסיסיים, חופשיים - למרות התכונות התורשתיות והשפעת הסביבה. רק כאשר אנו משכילים להקריב ערך דל חשיבות למען ערך רב חשיבות אז יהיו תוצאות טובות: תחלה עבודה אבל הסוף - הנאה. "שלום" הגדרתו: גישור הניגודים: "שלום שלום לרחוק ולקרוב", "עושה שלום במרומיו" (=השמיים מורכבים מאש ומים - הם קוטביים זה לזה). שלום אין פרושו שאין ניגודים, אם אין ניגודים בין איש לאישה, סימן שמהו ביחסים אינו כנה, חייבים להיות ניגודים, כי האיש והאישה הם שתי מציאויות שונות. אולם השלום, שהוא עבודה על המידות, בונה את הגשר בניהם. "שלום" הוא שמו של הקב"ה וזו מהותו. שם - זו מהות, ולכן כל פגיעה כלשהי בשם - זו פגיעה בשלמות האלוקות ח"ו, וע"כ על האדם מוטלת חובה: "בקש שלום ורדפהו". ההנחיה הכללית בהתנהגות היא: "כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם" (משלי כ"ז) "אמר רבי חנינא: וכי יש פנים למים? אלא מה המים הללו, אדם מסתכל בהם והם (פניו) נראים לו בהתאם, כך לב האדם לאדם, (כלומר, אם פני האדם שוחקות - בבואתו תראה כך במים וכך להיפך, אם פניו עצובות יהיו, בבואתו אף היא תהיה עצובה). כן לב האדם לאדם - אם טוב לבך לחברך, טוב לבו אליך, אהבה היוצאת מן הלב - נכנסת ללב. "שלום הוא יצירה שיש לעשות במחשבה תחילה" (הרב אלימלך בר שאול זצ"ל). יצירת השלום דורשת הרבה חוכמה, הרבה הבנה לנפש הזולת. יוצא אם כך, ששלום בית תלוי בעבודת החינוך שבין אדם לחברו, היחסים שבין בעל האישה אל תרגילים למצוות שבין אדם לחברו, והבית הוא בית היוצר לעבודת המידות. "יודעת היום והשבות אל ללבך" שהשכל יודע זה עדיין לא מחייב את הפנימיות להתנהג כך, קודם כל צריך כלי - ידיעות, אבל המטרה: "והשבות אל ללבך", - להעביר את הידיעות אל מרכז העשייה. הרמב"ן אומר: קראת ספר? שמעת שיחה? בדוק את עצמך במה השתנית אחרי הקריאה או האזנה: הידיעה היא אמצעי למטרה - השתלמות בעבודת הנפש, בעבודת המידות. תמיד יש להשתפר ולהתעלות. רעיון זה מובא גם בצורתו של האדם, כידוע כל דבר בבריאה הוא לבוש גשמי למציאות רוחנית. אם היינו "מקיימים" מעט ממה שאנו "יודעים", הינו נגאלים ממוזמן בכלל ובפרט! החוכמה היא לקיים ואף פעם לא מאוחר. וככל שנוכח ליישם את אשר למדנו, נזכה לראות את השלום והשמחה בארצנו, וה' יעזרנו.

אמרי שפר

- הרה"ק רבי ברוך ממו'בו' זצ"ל אומר: שנינו: אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון. משמע, שאפילו אדם המלא מצוות כרמון - יכול להיות פושע ישראל.
- הבעל שם טוב הקדוש זצ"ל אומר: "להיות לכם לאלוקים" (ויקרא י"א, ה) - גם ה"לכם", מעשיכם הגשמיים שאתם עושים לצרכים - יהיו לשם שמים.
- הרה"ק רבי משה מקוברין זצ"ל אומר: כל ירידת הנשמה לעולם הזה כדאית בעבור רגע אחד שעושה נחת רוח לפניו יתברך.
- הגאון הקדוש מוילנא זצ"ל אומר: אם אין אדם משתדל לעלות תמיד מעלה מעלה, על כורחו יורד מטה מטה.

(פתגמים נבחרים)

ועל כן יאמרו המושלים-מישל ונמשל

"ויעתר יצחק לה" (כ"ה,כא)

כאשר אדם עומד בתפילה עליו לעמוד בלב נשבר ונדכה. אדם העומד להתפלל מתוך גאווה והתנשאות - אין זו "עבודה שבלב" ראויה. **משל** למה הדבר דומה? לאדם אחד שהיה חייב לחברו סכום כסף גדול. משלא שילם במועד תבע אותו חברו למשפט. למרות שידע היטב כי הוא חייב את מלוא הסכום, חיפש האיש תחבולות ואמתלאות שונות כיצד יוכל להיפטר מחובת התשלום. כאשר ביקש עצה מידידו - שהיו "שרי דרך" כמותו ממש - יעצו לו כי בעומדו לפני השופט ישבע כי הוא מטופל באשה וילדים רכים ואין בידו לשלם מאומה. לשבועת שקר זו - כך אמרו - יאמין השופט ויפטור אותך מכל וכל. שמח האיש מאוד בעצה "הנבונה" ובהגיע המועד לבש מחלצות שהיו שמורות עימו לאירועים מיוחדים, אסר מרכבתו ההדורה בארבעה סוסים אבירים ועמד לצאת לדרך אל בית המשפט. שוטה שכמו?! - נזפה בו אשתו - האם כך עומד אתה להופיע לפני השופט? כאשר תבוא לפניו לבוש כאחד הרוזנים ומרכבתך הדורה כל כך, איך תטען כי אתה חסר כל ואין בידך לשלם?... שמע האיש את דברי אשתו והבין כי אמת בפיה לכן לבש בלויי סחבות וביקש משכנו שישאל לו עגלה רעועה רתומה לסוס זקן... כך הופיע לפני השופט... כן הוא גם **הנמשל**. העבודה הנדרשת מאתנו בעמדנו לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא רבה היא עד מאד, על כאשר אנו עומדים לפניו בתפילה עלינו לעמוד בלב נשבר ונדכה ורוח נשברה, מתוך בושה, לבקש ולהצטער על מיעוט דעתנו בעבודתו. אדם העומד בתפילה מתוך גבוהת לב - איך יוכל לטעון על מיעוט דעתנו בעבודתו. אדם העומד בתפילה מתוך

ויעקב איש תם ישב אהלים" (כ"ה,כז)

למלך אחד הייתה מסיבב לארמונו גינה רחבת ידיים מרהיבה ביופיה. על הגינה היו מופקדים שני גננים אשר אחד היה כורם מומחה בנטיעת עצי פרי מיוחדים

וגידול פרחים נפלאים, ואילו השני היה איש כפרי שהתמחה בגידול ירקות ורעונים. כאשר הגיעו ימי הקיץ באו שני הגננים לפני המלך - איש ומנחתו בידו ממבחר מעשי ידיו ומנטיעותיו. הראשון בא וסלסלה מלאה ענבים מוכרחים, בעלי טעם עדין ומשבחות, והסלסילה מעוטרת בפרחי נוי משובבי עין ובעלי ריח משכר. השני הביא גם הוא טנא מלא ממבחר בכורי ירקות הגינה שעדיין לא נמצאו כלל לקניה בשווקי העיר. שמח המלך מאוד והעניק לכל אחד מהם מתת יד נדיבה ושיבח את מעשה ידיהם להתפאר. כאשר יצאו מלפני המלך, הלך הכורם וביקש לחגוג בקרב ידידיו, אלא שהכפרי הצטרף אליו וביקש לשמוח ולחגוג עמו. מה לך ולי? - שאל הכורם - הן אתה ובית אביך מאז ומעולם אנשי אדמה פשוטים אתם, ואילו אני מלומד בחוכמה יקרה, מלאכת הנטיעה וההרכבה, אין אני כפרי פשוט כמוך!... האמנם? - אמר הכפרי - והלו הירקות שגדלתי אני עלו על שולחן המלך ממש כפרותיך, ואם כן מדוע עדיף אתה ממני? אם מבקש אתה לדעת מה בין מלאכתך ובין מלאכתי - השיב הכורם - המתן ימים אחדים ותראה... המתין הכורם ימים אחדים עד שהתמלאו שוקי העיר בירקות או אז הזמין את הכפרי כי ישובו ויגישו למלך מנחה לגידוליהם. לא עת למנחה היא - השיב הכפרי - שכן כיום יכול כבר כל אדם, עשיר ואביון, להשיג את כל הירקות בשוק ואין בהם שום חידוש. הוא אדר אמרתי - השיב הכורם - עתה הנך מבין היטב את ההבדל שבנינו, שכן הגידולים שאני מגדל עומדים בחשיבותם כל הימים, ואינם ניתנים להשגה כלל זולתם. לא כן מעשי ידך אשר כל חשיבותם - העדרם... כן הוא גם **הנמשל**. כל חפצי העולם הזה נמדד ערך חשיבותם לפי קדושתם והעדרם, כגון הנחשת שהיא מצויה, שוויה פחות לעומת הזהב הנדיר. לא כן היא התורה הקדושה אשר ככל שתתרבה מציאותה יגדל ויתרבה ערכה וחשיבותה, שכן לומדי התורה ככל שיעמיקו בה - תתרבה תשוקתם אליה!

(משלי המגיד מדובנא)

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

✓ אסור להפסיק בדיבור ואפילו רק תיבה אחת, ואפילו בלשון הקודש, בשעה שאומר קריאת שמע וברכותיה.

✓ בזמן הזה שלא רגילים לשאול בשלמו של אדם בבית הכנסת באמצע התפילה, אסור לשאול או להשיב שלום בין בפסוקי דזמרה ובין קריאת שמע וברכותיה. ומכל מקום מותר לשאול בשלום אדם שהוא מתיירא ממנו, כגון אדם אלים שיכול להזיק לו. אבל בשעת אמירת פסוק שמע ישראל וברוך שם וגו', אסור להפסיק כלל, אלא אם כן יש חשש של פיקוח נפש.

✓ מותר להפסיק בקריאת שמע וברכותיה כדי לענות לדברים שבקדושה, אבל יש הבדל בין הפסקה באמצע הפרק להפסקה בין פרק לפרק, וכפי שיבואר להלן, ואלו הן בין הפרקים: בין ברכה ראשונה של קריאת שמע לשנייה (דהיינו אחר "יוצר המאורות") בין ברכה שנייה ל"שמע". בין פרשת "שמע ישראל" לפרשת "והיה אם שמעתי". ובין פרשת "והיה אם שמעתי" לפרשת "ויאמר". וכל שאר המקומות נחשבים לאמצע הפרק. ובין "ה' אלקים" ל"אמת" לא יפסיק כלל, אלא יאמר "אני ה' אלקים אמת", ואז דינו כאמצע הפרק, ולכתחילה טוב שלא יפסיק גם בין "אמת" ל"ויציב".

✓ ההיתר להפסיק בדברים שבקדושה באמצע הפרק, הוא דווקא לפני חתימת הברכה, אבל אם כבר אמר ברוך אתה ה' שבסוף הברכה - לא יפסיק לאחר הזכרת ה' עד שיאמר כמה תיבות מגוף הברכה, וכגון "יוצר אור ובורא חושך", שאז כבר חלה הזכרת ה' על הברכה.

✓ באמצע פסוק שמע ישראל, ובאמצע "ברוך שם" וגו', אסור להפסיק גם לצורך אמירת דברים שבקדושה. כיון שאין דבר גדול כקבלת עול מלכות שמים. וגם בין פסוק "שמע ישראל" ל"ברוך שם" אין להפסיק.

✓ הנאמר בסעיף הקודם שאסור להפסיק לדברים שבקדושה באמצע שמע ישראל ובאמצע ברוך שם, הוא דווקא שקורא קריאת שמע שיוצא בה ידי חובה ומקבל עליו עול מלכות שמים, ודומה לתפילה שאפילו מלך ישראל שואל בשלמו לא ישיבו. אבל בקריאת שמע שלא יוצאים בה ידי חובה, מותר להפסיק לקדיש וקדושה אפילו באמצע פסוק שמע ישראל וברוך שם. ועל כן מי שקורא קריאת שמע לפני תפילת שחרית מחמת שחושש שיעבור זמן קריאת שמע, ואחר כך חוזר לקרותה בתפילה, מותר לו להפסיק לדברים שבקדושה בקריאת שמע השנייה אפילו באמצע שמע ישראל וברוך שם. (כיון שכבר יצא ידי חובה בקריאת שמע הראשונה). אבל בקריאת שמע הראשונה שקורא כדי לצאת ידי חובה, לא יענה לדברים שבקדושה באמצע פסוק שמע וברוך שם.

✓ כיון שנתבאר בסעיף הקודם שהקורא קריאת שמע שלא בדרך חיוב, מותר לו להפסיק לדברים שבקדושה אפילו באמצע שמע ישראל וברוך שם, על כן הקורא קריאת שמע אחר התפילה עם תפילין של רבנו תם, או הקורא פסוק "שמע ישראל" לפני שחרית בתוך סדר הקרבנות, או הקורא קריאת שמע של ערבית ומתפלל ערבית מפלג המנחה, (ועתיד לחזור ולקרוא לאחר מכן קריאת שמע בזמנה כדי לצאת ידי חובה), בכל הנ"ל מותר לו להפסיק לדברים שבקדושה אפילו באמצע שמע ישראל וברוך שם.

✓ במקומות שמתור להפסיק באמצע הפרק, לכתחילה ישתדל לסיים תחילה את הפסוק או העניין שעומד בו. ומכל מקום אם לא יספיק, יענה עם הציבור, ואחר כך יחזור לתחילת הפסוק או העניין.

✓ השומע קדיש כשהוא באמצע קריאת שמע וברכותיה (דהיינו באמצע ברכה בברכות קריאת שמע או באמצע פרשה שבקריאת שמע), יענה אמנים של הקדיש המבוארים בשולחן ערוך (סימן נ"ו סעיף ב'), דהיינו אחר "שמיה דקדושה בריך הוא", ואחר "דאמירן בעלמא ואמרו אמן". והעונה חמישה אמנים של הקדיש יש לו על מה לסמוך. אבל שאר אמנים של התקבל ועל ישראל והיא שלמה לא יענה. ואפילו בבין הפרקים לא יענה.

✓ כשעונה "הא שמיה רבא" באמצע קריאת שמע וברכותיה, עונה עד "לעלם ולעלמי עלמאי יתברך" (ולא כמו שנוהגים תמיד לענות עד "דאמירן בעלמא"). ומכל מקום בבין הפרקים עונה עד "דאמירן בעלמא".

✓ הנמצא בקריאת שמע וברכותיה לא יענה אמן על ברכות, ואפילו אמן של "האל הקדוש" ושל "שומע תפילה" (שיש לו דין קדושה מחמת שהאל הקדוש הוא סיוס שבו ג' ראשונות, ושומע תפילה הוא סיוס ברכות האמצעיות) לא יענה. והאשכנזים נוהגים לענות אמן של האל הקדוש ושל שומע תפילה.

✓ השומע קדושה כשנמצא באמצע קריאת שמע וברכותיה, לא יאמר כל נוסח הקדושה דהיינו "נקדישך ונעריצך" וכו', אלא עונה עם הציבור רק פסוקי "קדוש", ו"ברוך" בלבד. אבל פסוק "ימלוך" לא יענה. ואפילו בבין הפרקים.

✓ השומע את הציבור שאומרים "מודים דרבנן" כשהוא באמצע קריאת שמע וברכותיה, (וכל שכן באמצע פסוקי דזמרה) יענה אמן אחר ברכתם, וכן אחר כל פסוק מפסוקי ברכת כהנים, שמכיון שברכת כהנים היא בכלל דברים שבקדושה שאמריהם דוקא בעשרה, נחשב עניית אמן בה כעניית אמן אחר הקדיש.

✓ הנמצא באמצע קריאת שמע וברכותיה, ושמע מהציבור שאומרים י"ג מידות, לא יפסיק לענות עמהם, ושב ואל תעשה עדיף.

✓ הנמצא באמצע קריאת שמע וברכותיה, ושמע מהציבור אומרים "ברוך שמיה" בפתיחת ההיכל, לא יפסיק לענות עמהם. וכן אם הציבור אומרים "וזאת התורה" בעת הגבת ספר תורה, לא יפסיק לענות עמהם ואפילו בשבת. אלא יפסיק בשתיקה ויראה את ספר התורה, ואחר כך יחזור לתפילתו.

✓ הנמצא באמצע קריאת שמע וברכותיה, ושומע את השליח ציבור שאומר "ברכו" יענה "ברוך ה' המבורך לעולם ועד". וכן ששומע את העולה לתורה שאומר "ברכו", יענה "ברוך ה' המבורך לעולם ועד". וכמו כן יענה "אמן" על ברכת העולים לתורה. כשם שעונים על שאר דברים שבקדושה, שהרי אין לברך על קריאת התורה אלא בעשרה.

(התפילה והלכותיה)